

Audronė BLIUJENĖ, Donatas BUTKUS

LAZDININKŲ (KALNALAUKIO) KAPINYNŲ TYRINĖJIMAI 1998 M.

1998 m. Kretingos muziejus tęsė Lazdininkų (Kalnalaukio) (Kretingos r.) kapinyno tyrinėjimus (žr. *ATL 1990 ir 1991 metais*, V., 1992, t. 1, p. 39–41, 81–85; *ATL 1992 ir 1993 metais*, V., 1994, p. 138–145; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 190–194). 1998 m., siekiant nustatyti kapinyno teritoriją, Š, ŠR ir PR dalyse buvo ištirtas 182,5 m² dydžio plotas, rasti 28 (Nr. 32–59) kapai, tarp jų kapai Nr. 35D–36 D, 48D, 58D yra degintiniai X–XII a. palaidojimai. Kapas Nr. 52D skirtinas simboliniams ar „ypatingiems“ (pagal Vladą Nagevičių) palaidojimams, nes čia rasta tik žalvarinių X–XII a. papuošalų. Šiame kape nebuvo nei degintinių, nei nedegintinių mirusiųjų kaulų pėdsakų. Nors kapas Nr. 52 D rastas 12–15 cm žemiau nei degintiniai kapai, nėra visiškai aišku, kuriam konkrečiam degintiniam palaidojimui priklauso šis kapas. Degintiniai X–XII a. kapai įkasti į V–VI a. kapų su akmenų vainikais palaidojimus (Nr. 39, 58). Todėl dauguma V–VI a. palaidojimų yra suardyti ne tik ūkinės buvusių šeiminių veiklos, bet ir kasant kapų duobes vėlesniems palaidojimams. Kapai Nr. 32–34, 37–47, 49–51, 55–56 priklauso V–VI a. Kapai Nr. 53–54 skirtini VIII–IX a. Kapas Nr. 57 priklauso IV a.

Kapinyno Š dalyje, 270×65 cm dydžio į ŠR orientuotoje kapo duobėje, kuri galvūgalyje išplatėja iki 100 cm, rastas IV a. vyro kapas Nr. 57. Mirusiojo galvūgalyje, kairėje pusėje, buvo žirgo galva, kuri, matyt, į kapą įdėta su kamanomis. Šis kapas galėjo būti apsuptas akmenų vainiko, ŠR jo dalyje aptikti keli akmenys. Kape Nr. 57 taip pat rasta: 2 įmoviniai ietigaliai ir kirvis, dalgis, nedidelis peiliukas, geležinis lazdelinis smeigtukas, 2 įvijiniai žiedai, vienas jų sidabrinis, žalvarinė apyrankė nežymiai pastorintais galais, žalvarinė lankinė segė palenкта kojele.

ŠR kapinyno kalvelės šlaite aptikti kapai buvo apsupti besijungiančių akmenų vainikų, kuriuose rasti V–VI a. nedegintų mirusiųjų kapai. Šie vainikai nėra taisyklingi. Vidutinio dydžio vainikų akmenys vietomis krauti dviem eilėmis. Dalis jų yra apardyti. Akmenų vainike dažniausiai randama po vieną nedeginto mirusiojo palaidojimą. Tačiau kapai 41–42, 50–51 rasti

viename didesniame akmenų vainike. Kapus Nr. 41–42 teskiria 10–12 cm tarpas, todėl kapo Nr. 41 šonas buvo išplūktas nestoru molio sluoksniu. Mirusieji laidoti akmenų vainikuose ir pritvėrimuose tarp vainikų (kapas Nr. 34). Laidota 30–40 cm žemiau akmenų vainiko pagrindo ar jo pagrindo lygyje. Kai kurių kapų sampiluose rasta pavienių degėsių. Kapuose Nr. 33, 40, 50, 56–57 aptikta karsto pėdsakų. Mirusiųjų griaučių nerasta, išskyrus tai, kad kai kuriuose kapuose buvo dantų emalio pėdsakų. Todėl mirusiųjų palaidojimo kryptis, lytis nustatyta pagal įkapes. Kapuose Nr. 32–33, 37–38, 40, 43–44, 55 palaidotos moterys ar mergaitės. Jų kapai orientuoti į PV, ŠV, V. Kapuose Nr. 34, 39, 41–42, 45–51, 56 rasti V–VI a. vyrų palaidojimai. Vyrų kapai orientuoti į PV, ŠV. V–VI a. mirusieji laidoti 220–260×70–90 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos kapų duobėse.

Visuose V–VI a. kapuose, nors jie ir labai apardyti, rasta daug kapams su akmenų vainikais būdingų dirbinių. Turtingumu išsiskyrė vyrų kapai Nr. 42 ir 50. Kape Nr. 42 rasta sidabrinė antkaklė tordiruotu lankeliu, lankinė segė vėduokline kojele, įvijinis žalvarinis žiedas, žalvarinė diržo sagtis, 2 įmoviniai ietigaliai, kovos durklas medinėse, kaustytose žalvarine ornamentuota skardele makštyse, dvinariai žąslai, 2 akmeniniai galastuvai, įmovinis kirvis. Išskirtinė šio kapo įkapė yra mirusiojo galvūgalyje, dešinėje pusėje, rastas suplotas nedegto molio gabalas, kurio viduje buvo žalvarinis įvijinis žiedas. Įdomu, kad kapo Nr. 42 kairėje pusėje buvusiame kape Nr. 41 aptiktas vienas dirbinys – neaiškaus geležinio dirbinio, greičiausiai peilio, dalis. Kaip minėta, kapai Nr. 41–42 rasti viename vainike. Turtingame vyro kape Nr. 50 rasta: miniatiūrinis puodelis, įmovinis ietigalis bei kirvis, dalgis, galastuvas, kovos durklas, diržo dalys, taip pat lankinė segė žvaigždine kojele, puošusi mirusiojo krūtinę. Čia lygiai taip pat kaip tarp kapų Nr. 41 ir 42, kapo Nr. 50 kairėje rastas vyro palaidojimas Nr. 51. Pastarasis kapas yra ne toks turtingas įkapių. Vėlgi kapai Nr. 50 ir 51 rasti viename akmenų vainike.

Tarp V–VI a. moterų kapų turtingumu išsiskiria kapas Nr. 40. Čia buvo 2 verpstukai, vienas jų gintarinis. Pažymėtinas kapas Nr. 55, kuriame rastas 7 nedidelių tekintų gintaro karolių vėrinys.

PR kapinyno dalyje aptikti suardyti nedegintų mirusiųjų kapai Nr. 53–54, priklausę VIII–IX a. Kapas Nr. 53 yra vyro, o Nr. 54 – moters. Abu kapai galva orientuoti tiksliai į V. Mirusiųjų griaučių neišliko. Turtingame

kape Nr. 53 rastas vienašmenis kalavijas, įmovinis ictigalis, dalgis, dvinariai žąslai, miniatiūrinis puodelis, akmeninis kabutis, žalvarinė lankinė aguoninė I tipo segė.

Kaip minėta, degintiniai kapai yra įkasti į V–VI a. kapus su akmenų vainikais. Vėlyviesiems kapams įrengti panaudoti kapų su akmenų vainikais akmenys. Degintiniai kapai yra dviejų tipų. Vieni jų – palaidojimai didelėse kapo duobėse (140–170×70–60 cm), kuriose rasta netvarkingai išmėtytų įkapių ir vos keli degintiniai kauliukai (Nr. 35 D, 48 D). Šiuose kapuose mažai degėsių. Kiti degintiniai kapai rasti nedidelėse kapo duobėse (skersmuo 60–70 cm). Čia aptikta nemažai degintinių kauliukų, degėsių bei vos kelios susilydžiusios įkapės. Šie degintiniai palaidojimai buvo sudaužytuose puoduose-urnose (Nr. 36 D, 58 D). Tarp degintinių kapų įkapių gausumu išsiskiria vyro kapas Nr. 35 D, kuriame rasti 23 radiniai, dalis jų sulaužyta. Tai žalvarinės pasaginės segės žvaigždiniais, keturkampiais, storėjančiais, aguoniniais galais, apyrankės zoomorfiniais galais, gintaro karoliai, vytinės antkaklės dalys, geležinis įmovinis ictigalis, pentinis kirvis, dvinariai žąslai.

Taip pat pažymėtinas simbolinis kapas Nr. 52 D, kuriame rastas gniužulas dirbinių, susuktų į dvi žalvarines vytines antkakles. Tarp kape buvusių dirbinių pažymėtinos žalvarinės juostinės, įvairaus skersinio pjūvio ir zoomorfiniais galais apyrankės, įvairios pasaginės segės, geležinis peilis.

IV–VI a. kapai priklauso kapų su akmenų vainikais kultūrinei grupei. VIII–XII a. griautinius ir degintinius kapus paliko kuršiai.

Audronė BLIUJENĖ, Donatas BUTKUS

Research at the Lazdininkai (Kalnalaukis) cemetery in 1998

In 1998 the area of 182, 5 m² in the northern, north-eastern and south-eastern parts of Lazdininkai (Kalnalaukis) cemetery was examined by the Kretinga Museum. This area included 28 inhumations and cremations dating back to the 4th-6th and the 8th-12th century.

Ugnius BUDVYDAS

VIEŠVILĖS KAPINYNO TYRINĖJIMAI

1998 ir 1999 m. TIM atliko žvalgomuosius tyrinėjimus spėjamoje Viešvilės (Jurbarko r., Viešvilės sen.) kapinyno teritorijoje. Tyrinėjimų tikslas buvo patikslinti šio objekto vietą.

Viešvilės kapinynas archeologinėje literatūroje minimas nuo XX a. pradžios. VDKM muziejuje saugoma apie 50 iš čia patekusių dirbinių, datuojamų X–XI a. 1972 m. kapinynas buvo įrašytas į Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašą (AR 273), jam suteiktas Respublikinės reikšmės paminklo statusas. Nustatyta numanoma šio kapinyno teritorija – į PR nuo Viešvilės miestelio, apie 300 m į P nuo kelio Jurbarkas–Viešvilė esančioje kalvoje.

1997 m. VU Istorijos fakulteto studentė R. Šašytė, palaikiusi ryšius su Vokietijoje gyvenančiu išėviu iš Viešvilės Hancu Enhardtu von Knoblochu, suteikė informacijos apie šio paminklo galimą lokalizaciją. Anot H.-E. von Knoblocho atsiminimų, minėtieji radiniai buvo aptikti dešiniajame Viešvilės upės krante esančioje kalvoje, vadinamoje Švedų kalnu (Schwedenberg). 1930 m. čia dar buvusi lentpjūvė.

1998 ir 1999 m., remiantis 1937 m. kartografinė medžiaga, buvo žvalgyta apie 1 km į PV nuo Viešvilės miestelio esanti kalva, šiuo metu apleisto Ridekalnio gamybinio komplekso teritorijoje. Kalva 70×80 m dydžio, P ir R kalvos šlaitai statūs – nukasti, 2,5–5 m aukščio. Kalvos P dalyje stovi apleistas kiaulidės pastatas, aukščiausioje vietoje – vandentiekio bokštas. Spėjamoje kapinyno teritorijoje ištirta 64 m² (9 perkasos), kapų neaptikta. Tačiau maišytame žemės sluoksnyje, greta XX a. buitinių daiktų, statybinių medžiagų, 30–55 cm gylyje rasti iš suardytų degintinių kapų atsitiktinai patekę X–XI a. radiniai: 3 žalvarinių vytinių antkaklių fragmentai, nuo ugnies apsilydžiusi trikampio pjūvio apyrankė, molinis verpstukas, 2 geležinės sagtys, icigalio (?) bei šukės fragmentai. Po maišytos žemės sluoksniu aptikti pirminės velėnos bei nejudinto geltono smėlio sluoksniai.

1999 m. atlikti žvalgomieji tyrinėjimai PR Viešvilės miestelio dalyje esančio kapinyno (AR 273) teritorijoje, ištirtas 20 m² plotas, kapų bei atsitiktinių radinių neaptikta. Tai tik supustyta medžiais apaugusi smėlio kopa.